

KARLSTADS KOMMUN

KOMMUNSTYRELSEN

Protokoll 2005-08-30

§ 32

Remiss - Yttrande över betänkandet Vårdnad, boende och umgänge - Barnets bästa, föräldrars ansvar (SOU 2005:43)

Dnr KS-2005-0372 Dpi 751

Sammanfattning

De föreslagna ändringarna i betänkandet om vårdnad, boende och umgänge innebär i stort en förstärkning av barnets ställning i alla dess delar genom att barnet bl a får komma till tals och påverka i större utsträckning i samband med vårdnadsutredningar än hittills. Förslaget innebär även att socialnämnden skall vara mera aktiv när det gäller att medverka till att föräldrarna når samförståndslösningar rörande barnet.

Kommunen tillstyrker i stort de föreslagna förändringarna av lagstiftningen under förutsättning att kommunerna kompenseras fullt för de ökade kostnader som reformen kommer att medföra. Socialnämndens arbetssätt måste ses över och det kommer att krävas personalförstärkningar för att nämnden skall kunna fullgöra de uppgifter som en ny lagstiftning innebär. Det är en stor brist att utredningen inte gjort några mer detaljerade analyser över vilka ökade resurser som krävs hos socialnämnderna för att barnets rätt skall stärkas.

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse den 15 augusti 2005.

Vårdnadskommitténs betänkande Vårdnad - boende - umgänge, barnets bästa, föräldrars ansvar (SOU 2005:43).

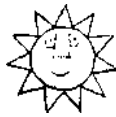
Kommunstyrelsens beslut

Kommunstyrelsen avger yttrande över betänkandet Vårdnad, boende och umgänge - Barnets bästa, föräldrars ansvar (SOU 2005:43) i enlighet med kommunledningskontorets förslag.

Beslutet expedieras till

Justitiedepartementet, 103 33 Stockholm

Arbetsmarknads- och socialnämnden

KARLSTADS KOMMUN**KOMMUNLEDNINGSKONTORET**

Kommunstyrelsen

Kommunledningskontoret

Tjänsteskrivelse 2005-08-15

Kerstin W-Colebring, 054-298467

Kerstin.colebring@karlstad.se**Yttrande över betänkandet Vårdnad, boende och umgänge - Barnets bästa, föräldrars ansvar (SOU 2005:43)**

Dnr KS-2005-0372 Dpi 751

Karlstads kommun har beretts tillfälle att avge yttrande över rubricerade betänkande och vill framföra följande synpunkter

Sammanfattning

De föreslagna ändringarna i betänkandet om vårdnad, boende och umgänge innebär i stort en förstärkning av barnets ställning i alla dess delar genom att barnet bl a får komma till tals och påverka i större utsträckning i samband med vårdnadsutredningar än hittills. Förslaget innebär även att socialnämnden skall vara mera aktiv när det gäller att medverka till att föräldrarna når samförståndslösningar rörande barnet.

Kommunen tillstyrker i stort de föreslagna förändringarna av lagstiftningen under förutsättning att kommunerna kompenseras fullt för de ökade kostnader som reformen kommer att medföra. Socialnämndens arbetsätt måste ses över och det kommer att krävas personalförstärkningar för att nämnden skall kunna fullgöra de uppgifter som en ny lagstiftning innebär. Det är en stor brist att utredningen inte gjort några mer detaljerade analyser över vilka ökade resurser som krävs hos socialnämnderna för att barnets rätt skall stärkas.

Bakgrund

En parlamentarisk kommitté har fått i uppdrag att utvärdera 1998 års reform om vårdnad, boende och umgänge. Kommittén skulle särskilt undersöka:

hur socialnämnderna har klarat sina nya arbetsuppgifter

bad reformen har inneburit för strävandena att föra bort vårdnadsfrågor från domstolarna och underlätta för föräldrar att i så stor utsträckning som möjligt komma överens

hur de nya reglerna om gemensam vårdnad och boende tillämpas och vilka följder reformen i denna del har fått

Kommittén har också haft i uppdrag att utvärdera 1996 års reform om barns rätt att komma tilltals.

Vårdnad

Ett barn står under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem, om inte domstolen har anförtrott vårdnaden åt en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare. Enbart barnets bästa ur ett barnperspektiv skall enligt kommittén vara avgörande vid val av vårdform. De undersökningar som utredningen gjort visar tyvärr att domstolar i allt för hög utsträckning beslutar om gemensam vårdnad mot en förälders vilja. Forskning visar också att barn får sämre psykisk hälsa vid starka konflikter mellan föräldrarna. Kommunen tillstyrker därför kommitténs förslag att domstolar endast får besluta om gemensam vårdnad om det kan antas att föräldrarna kan samarbeta i frågor som rör barnet.

I vårdnadsansvaret ligger som utredningen konstaterar att föräldrarna skall sätta barnets bäst i första hand och att de ser till att barnets tillvaro och framtid blir så bra som möjligt. Kan föräldrarna inte enas i en fråga som är viktig för barnets framtid speglar det en mer djupgående konflikt mellan föräldrarna och förutsättningarna för en fortsatt gemensam vårdnad måste då bli föremål för prövning.

Det föreslås ingen ytterligare reglering av innebörden i begreppet gemensam vårdnad. Detta kan vara rimligt om gemensam vårdnad endast kan komma i fråga om föräldrarna kan samarbeta och om domstolarna framdeles inte slentrianmässigt beslutar om gemensam vårdnad. Det är verkligen angeläget att barnets bästa här får en väsentligt större vikt i domstolarnas beslut än hittills.

Om en förälder utsätter en familjemedlem för våld, trakasserier eller annan kränkande behandling bör gemensam vårdnad vara utesluten. Ur barnets synvinkel spelar det vanligen mindre roll om kränkningen varit grov eller mindre allvarlig. Även vårdnadshavare som avsiktligt dödat den andra föräldern skall i princip alltid skiljas från vårdnaden.

När en domstol senare skall besluta om umgängesfrågan måste utgångspunkten alltid vara barnets bästa. Det domstolen skall pröva måste vara om det föreligger en risk för skada i någon form, inte om det är bevisat att barnet kommer till skada. Det handlar vid denna bedömning inte om föräldrars rättssäkerhet utan i första hand om barnets bästa.

Kommittén behandlar också de problem som uppkommer när en förälder gör sig skyldig till våld, hot, övergrepp eller annan kränkande behandling mot den andra föräldern eller annan familjemedlem. I detta fall bör socialnämnden automatiskt göra en prövning av vårdnadsfrågan. Bestämmelserna i Föräldrabalken 6 kap §§ 7-8 är enligt kommittén tillräckliga. Kommunen delar denna uppfattning.

Umgänge

Kommunen delar kommitténs uppfattning att ett beslut om umgänge endast skall grunda sig på vad som är bäst för barnet. Det är emellertid viktigt att framhålla att

det är föräldrarnas gemensamma ansvar att barnets behov av umgänge med den förälder som det inte bor tillsammans med tillgodoses oavsett om föräldrarna har gemensam vårdnad eller ej.

Utredningen redovisar en hovrättsdom där ett barn enligt domstolsbeslut hade umgängesrätt med båda föräldrarna. En av dem valde vid upprepade tillfällen att inte komma till bestämda umgängestillfällen. Enligt hovrättens dom är ett sådant förfarande inte förenligt med barnets bästa, varför tingsrättens beslut om barnets umgängesrätt med båda föräldrarna upphävdes. Gällande lagstiftning är enligt kommunens uppfattning inte tillräckligt tydlig i de fall där en av parterna inte fullgör sin skyldighet i umgänget med barnet. Därför föreslås att det i lagstiftningen blir mera tydligt att en umgängesförälder som inte sköter umgänget med barnet kan bli fråntagen umgänget eller få det begränsat.

Enligt utredningen läggs ett större ansvar än hittills på socialnämnden att ansvara för att domstolars beslut om umgängesrätt med umgängesstöd skall fungera. Domstol föreslås alltid inhämta yttrande från socialnämnd före beslut om umgängesstöd, eftersom det är nämnden som skall utse lämplig person för uppdraget. Det kan vara viktigt att socialnämnden har möjlighet att initiera ändringar av domstolars beslut om en förälder inte följer beslutad umgängesrätt. Kraven på socialnämnden att få umgänget att fungera kan emellertid inte ställas allt för högt. Föräldrarna själva måste också ta sin del av ansvaret. I annat fall blir socialnämndens uppgift inte möjlig att fullgöra. Sammantaget kommer dessa åligganden för socialnämnden kräva extra resurser.

Risk för att barnet far illa.

Vid bedömningar av vad som är bäst för barnet skall det enligt kommittén fästas särskilt avseende vid risken för att barnet far illa genom att barnet eller någon annan familjemedlem utsatt för övergrepp, behandlas kränkande mm samt barnets behov av nära och god kontakt med föräldrarna. Studier som redovisas av utredningen pekar emellertid på att såväl domstolar som socialnämnder många gånger tillämpar bestämmelserna så att barnets behov av nära och god kontakt med föräldrarna väger över för risken att barnet far illa

Det är mycket positivt att utredningen förtydligar hur handläggning av ärenden där risken för att barn skall fara illa skall vägas mot barnets behov av kontakt med föräldrarna. När en domstol skall ta ställning till om risk för att barn kan fara illa och där det finns motstridiga uppgifter skall en sannolikhetsvärdering göras. Det behöver då inte vara visat att övergrepp eller andra kränkningar har skett för att en domstol skall beakta påståendena. Det räcker med att det har gjorts sannolikt att kränkningar skett. Beviskraven skall därvid inte ställas lika högt som i brottmål.

Barnets rätt att komma till tals och påverka

Barnet är huvudpersonen i alla frågor som rör vårdnad, boende och umgänge varför stor vikt måste läggas vid barnets egen uppfattning om hur det vill ha det. Kommitténs förslag innebär att lagtexten ändras så att det är barnets inställning som skall beaktas och att barnet alltid skall ges möjlighet att komma till tals och att detta

även gäller mindre barn om det inte i det enskilda fallet kan anses olämpligt. Kommunen delar denna uppfattning

Samförståndslösningar

Socialtjänstens roll att vara aktiv för att föräldrarna skall kunna uppnå samförståndslösningar i frågor som rör barnet är givetvis av stor vikt avseende samarbetsamtal samt uppföljningssamtal om det inte är obehövt eller olämpligt. Detta kommitténs förslag innebär även att socialtjänsten måste avsätta mer resurser än för närvarande för att leva upp till lagstiftningen och ges möjlighet att genomföra detta.

Domstolars och socialnämnders beslutsunderlag

Kommittén anser det vara av stor vikt att domstolarna och socialnämnderna får tillgång till allt det beslutsunderlag som kan behövas. Det har visat sig att snabbupplysningar från kommunerna till domstolen varierar i kvalitet varför kommittén föreslår att socialnämnderna alltid skall ha samtal med föräldrarna och även barnet om det inte är olämpligt samt att detta förfaringssätt även bidrar till att vårdnadsutredningar kan genomföras snabbare.

Kommunen ser positivt på förslaget att en sekretessbrytande regel införs med möjlighet att inhämta uppgifter från annan socialnämnd för att utredningen skall bli så klagörande som möjligt.

Domstolsprocessen

Kommittén anser att domstolen skall agera med fast hand för att föra målet framåt och då särskilt mot bakgrund av att försöka begränsa antalet processer om vårdnad, boende och umgänge och att man i görligaste mån anlägger ett barnperspektiv. I detta perspektiv är det viktigt att processen genomförs utan dröjsmål och att man så snabbt som möjligt kommer till ett avslut, ett läge som barnet kan inrätta sin tillvaro efter. Det grundläggande beslutet i tingsrätten skall vara så väl underbyggt som möjligt enligt förslaget och att som ett led i detta föreslås att domstolen som huvudregel skall ta upp frågan om samförståndslösning. I de fall det är lämpligt föreslås även att en medlare kan försöka få föräldrarna till en samförståndslösning som är i enlighet med barnets bästa. Kommunen anser att samarbetsamtalen fyller samma funktion som en medlare skulle göra och utredningens förslag ger inte några nya möjligheter att lösa vårdnadstvister, varför förslaget i denna del avstyrks.

Kommitténs förslag om interimistiska prövotider är en möjlighet för föräldrar och barn att under en viss tid få testa en viss lösning för att i praktiken se om det är i enlighet med barnets bästa vilket i sig kan generera att antalet tvister minskar. Förslaget innebär även att den traditionella möjligheten med interimistiska beslut begränsas och att domstolen endast får meddela interimistiska beslut om det finns skäl som talar för det. Förslaget innebär även att prövningstillstånd införs vid överklagande från tingsrätt till hovrätt. Kommunen tillstyrker kommitténs förslag.

Kommittén har uppmärksammat problem i samband med handläggning i mål och ärenden där barnet och den förälder barnet bor hos har skyddade personuppgifter

vilket inte är ovanligt idag och innebär problem i samband med inhämtande av uppgifter av socialnämnd och domstol. Kommunen tillstyrker kommitténs förslag.

Verkställighet och överflyttning

Kommittén föreslår att verkställighetsprocessen så långt som möjligt integreras i vårdnadsprocessen samt att handläggning av verkställighet av domar och avtal rörande vårdnad, boende och umgänge flyttas till allmän domstol från förvaltningsdomstol. Fördelen enligt förslaget är en ökad kompetens hos domare samt att samma domstol hanterar såväl vårdnads- frågor som verkställighetsfrågor. Kommunen delar denna uppfattning vilket förutsätter en fortsatt snabb handläggning i likhet med länsrätternas handläggning idag.

Kommunledningskontorets förslag

Kommunstyrelsen avger yttrande över betänkandet Vårdnad, boende och umgänge - Barnets bästa, föräldrars ansvar (SOU 2005:43) i enlighet med kommunledningskontorets forslas;

Ulf Nyqvist
biträdande kommundirektör

Kerstin W-Colebring
stadsjurist

Beslutet expedieras till

Justitiedepartementet, 103 33 Stockholm
Arbetsmarknads- och socialnämnden